

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 203/2023-36

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených URBAN GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., advokátskou kanceláriou, Havlíčkova 16, Bratislava, IČO 47 244 895, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Ondrej Urban, MBA, proti postupu Okresného súdu Stará Ľubovňa v konaní vedenom pod sp. zn. 1 C 80/2012 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Stará Ľubovňa v konaní vedenom pod sp. zn. 1 C 80/2012 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, ako aj právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Stará Ľubovňa **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 1 C 80/2012 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie každému v sume **1 000 eur**, ktoré im **j e** Okresný súd Stará Ľubovňa **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Stará Ľubovňa **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **493,10 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyni sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 203/2023-25 z 12. apríla 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Stará Ľubovňa (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 C 80/2012 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sa žalobou doručenou okresnému súdu 3. septembra 2012 a vedenou ním pod sp. zn. 1 C 80/2012 domáhajú proti žalovaným odstránenia stavieb s príslušenstvom a vypratania hnutelných vecí z nehnuteľností (pozemkov), ktoré sú v spoluvlastníctve sťažovateľov a na ktorých bola vytvorená nelegálna rómska osada.

3. Postup okresného súdu v napadnutom konaní bol už predmetom rozhodovania ústavného súdu. Nálezom č. k. II. ÚS 110/2020-47 z 27. augusta 2020 právoplatným 18. septembra 2020 ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v napadnutom konaní. Ústavný súd prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietáhov a sťažovateľom priznal spoločne a nerozdielne finančné zadosťučinenie v sume 3 000 eur a náhradu trov konania. Následne boli sťažovateľmi podané ďalšie tri ústavné sťažnosti, ktoré boli ako zjavne neopodstatnené odmietnuté, a to uzneseniami č. k. II. ÚS 23/2021 z 21. januára 2021, č. k. IV. ÚS 277/2021 z 25. mája 2021 a napokon č. k. I. ÚS 488/2022 z 8. septembra 2022. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd v aktuálne prerokovanej veci posudzuje postup okresného súdu v napadnutom konaní po právoplatnosti nálezu ústavného súdu z 27. augusta 2020, t. j. od 18. septembra 2020. Vo veci samej dosiaľ nebolo ani neprávoplatne rozhodnuté.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľov, že aj po náleze ústavného súdu konštatujúcom prietahy okresného súdu v napadnutom konaní naďalej dochádza k porušovaniu ich práv. Nečinnosť okresného súdu „zostruje skutočnosť, že ani Ústavným súdom Slovenskej republiky vyslovené prietahy v postupe porušovateľa vyslovené v Náleze neprinútili porušovateľa, aby zintenzívnil svoj postup vo veci, nakoľko porušovateľ voči obom sťažovateľom reálne nekoná opätovne v trvaní 2 roky 3 mesiace a 1 deň od právoplatnosti Nálezu. Porušovateľ nezostal absolútne nečinný, ale vykonané úkony po dĺžke absolútnej nečinnosti nemožno konvalidovať ako úkony, ktoré by boli čo i len z časti zhojiť nečinnosť porušovateľa. Výzva na oznámenie skutočností pre súdne konanie adresovaná obci [REDAKOVANÉ] či výzva ÚPSVaR Stará Ľubovňa na oznámenie skutočností pre súdne konanie (obe zo dňa 03.08.2022) sa nejavia ako úkony, ktoré sú úkonmi

jednoduchými. Po Náleze boli vykonané len úkony záznamového charakteru, ilustrácie a výzvy. Podľa ustálenej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky skutkovou a právnou zložitou veci nemožno odôvodniť mnohomesačnú/niekoľkoročnú nesústredenú činnosť súdu, a to v danom prípade opakovanú, pričom najmä ak po nej nasledujú jednoduché úkony nevyžadujúce zvláštnu prípravu.“. Uvedené skutočnosti podľa sťažovateľov odôvodňujú priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 3 500 eur pre každého.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

5. Ústavný súd vyzval predsedu okresného súdu, ktorý je zároveň aj zákonným sudcom v napadnutom konaní, na vyjadrenie sa k podanej ústavnej sťažnosti a zároveň aj na predloženie súdneho spisu spolu s chronológiou úkonov v napadnutom konaní. Predseda okresného súdu na výzvu ústavného súdu zo 17. apríla 2023 a ani na jej následnú urgenciu z 11. mája 2023 ku dňu rozhodovania ústavného súdu žiadnym spôsobom nereagoval.

6. Ústavný súd v zmysle § 58 ods. 3 prvej vety zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie už citovaných práv vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III.ÚS 154/06, II.ÚS 118/2019).

8. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III.ÚS 111/02, IV.ÚS74/02, III.ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

9. Ústavný súd si pre účely rozhodnutia o ústavnej sťažnosti vyžiadal súdny spis, ktorý mu však okresným súdom predložený nebol. Podstatným podkladom na jeho rozhodnutie boli preto sťažovateľmi predložené prílohy, ktorých súčasťou bolo aj vyjadrenie, resp. odpoveď Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) z 11. augusta 2022 adresovaná sťažovateľom na ich sťažnosti na prietahy v napadnutom konaní. Pre účely prešetrenia týchto sťažností bol krajskému súdu predložený aj spisový materiál. Súčasťou tejto odpovede je aj chronologický prehľad úkonov

v napadnutom konaní po vydaní skoršieho nálezu vo veci sťažovateľov, teda od augusta 2020 do augusta 2022, z ktorého ústavný súd vychádzal.

10. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd zotrúva na už jeho skoršom hodnotení vyjadrenom v náleze z 27. augusta 2020, v ktorom konštatoval, že „vec sťažovateľov od začiatku vykazovala skutkovú a právnu zložitosť, ktorá bola daná tým, že ide o nelegálnu rómsku osadu, a z toho vyplývajúce problémy, predovšetkým komplikácie pri identifikovaní žalovaných, existujúcich stavieb bez označenia, ako aj komplikácie pri doručovaní písomností veľkému počtu žalovaných. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd konštatuje, že skutková a právna zložitosť veci sťažovateľov mala vplyv na doterajšiu dĺžku napadnutého konania, zároveň však konštatuje, že doterajšiu dĺžku napadnutého konania a jeho súčasné štádium nie je možné samotnou zložitosťou veci ospravedlniť.“.

11. V konaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prieťahoch konania podieľa osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť. Aj v tejto súvislosti poukazuje ústavný súd na skorší nález vo veci sťažovateľov, v ktorom ústavný súd konštatoval, že „sťažovatelia neprispeli k doterajšej dĺžke napadnutého konania. Obranu okresného súdu, že nedostatočne identifikovali žalovaných a existujúce stavby stojace na pozemkoch v ich vlastníctve, nemožno akceptovať, pretože sťažovatelia od počiatku navrhovali riešenie v podobe návrhu na ustanovenie znalca, ktorý by s podporou Policajného zboru bol oprávnený požadované informácie získať. Ústavný súd tu poukazuje na špecifickosť situácie, keď sťažovatelia nedisponovali potrebnými informáciami a právnymi prostriedkami na požadovanom odstránení nedostatkov žaloby, preto prostredníctvom okresného súdu žiadali o poskytnutie informácií od obce, ako aj návrhom na znalecké dokazovanie. Vzhľadom na uvedené mal okresný súd využiť všetky dostupné prostriedky na získanie chýbajúcich informácií.“.

12. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu okresného súdu v napadnutom konaní. Vo svojej predchádzajúcej judikatúre ústavný súd už poukázal na to, že nielen nečinnosť, ale aj neefektívna, resp. nesústreďená činnosť štátneho orgánu, resp. orgánu verejnej moci (v danom prípade okresného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (obdobne napr. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

13. Z odpovede krajského súdu z 11. augusta 2022 (bod 9 tohto odôvodnenia) vyplýva nasledujúca chronológia procesných úkonov uskutočnených v rámci súdneho konania, a to od vydania nálezu ústavného súdu z 27. augusta 2020:

„20.11.2020 - úradný záznam o doručovaní zásielok a vykonanej lustrácii v Regob,

21.12.2020 - úradný záznam o vykonanej lustrácii v Regob,

26.02.2021 - sudcom opätovne preštudovaný spis vo vzťahu k výsledkom doručovania písomností žalovaným poľa aktuálnych lustrácií,

22.04.2021 - štúdium spisov sp. zn. 2D/166/2018 a sp. zn. 6D/45/2019 za účelom zistenia právnych nástupcov zomrelých žalovaných,

18.06.2021 - vykonaná lustrácia žalovaných v trestnom registri OS Stará Ľubovňa v súvislosti so stíhaním niektorých osôb (žalovaných), pre prípadné doručovanie zásielok do príslušného zariadenia,

19.08.2021 - záznam o prejednaní poskytnutia súčinnosti so starostom obce [REDAKOVANÉ], žiadosť o poskytnutie súčinnosti pri doručovaní zásielok žalovaným,

21.09.2021 - úradný záznam – oznámenie starostu obce [REDAKOVANÉ] o kritickej situácii v obci s ochorením Covid-19, hlavne v osade, v ktorej žijú žalovaní; neposkytnutie súčinnosti súdu v stanovenej lehote,

24.11.2021 - záznam o prejednaní poskytnutia súčinnosti so starostom obce [REDAKOVANÉ] – žiadosť o predĺženie lehoty na poskytnutie súčinnosti do 31.01.2022,

17.03.2022 - opätovné doručovanie zásielok do vlastných rúk, žiadosť pre starostu obce [REDAKOVANÉ] o oznámenie aktuálneho stavu poskytovania súčinnosti súdu,

13.04.2022 - vykonaná lustrácia v ZVJS,

10.06.2022 - žiadosť pre starostu obce [REDAKOVANÉ] o oznámenie aktuálneho stavu poskytovania súčinnosti súdu,

10.06.2022 - žiadosť OO PZ Stará Ľubovňa o súčinnosť pri doručovaní zásielok žalovaným,

22.06.2022 - oznámenie OO PZ Stará Ľubovňa o doručení zásielok žalovaným,

28.06.2022 - žiadosť OO PZ Stará Ľubovňa o súčinnosť pri doručovaní zásielok žalovaným,

29.06.2022 - oznámenie OO PZ Stará Ľubovňa o doručení zásielok žalovaným,

12.07.2022 - oznámenie OO PZ Stará Ľubovňa o doručení zásielok žalovaným,

27.07.2022 - sťažnosť žalobcov na prieťahy v konaní,

03.08.2022 - výzva na oznámenie skutočností pre súdne konanie – obec [REDAKOVANÉ],

03.08.2022 - výzva na oznámenie skutočností pre súdne konanie – ÚPSVaR Stará Ľubovňa. “

14. Sťažnosť sťažovateľov na prieťahy v konaní bola predsedníčkou krajského súdu vyhodnotená ako dôvodná s konštatovaním, že „stav predmetného súdneho konania je stále len v tzv. počiatočnom štádiu prípravy na prvé pojednávanie, ako to napokon konštatoval v náleze i ústavný súd. Napriek vydanému nálezu ústavného súdu konať vo veci bez zbytočných prieťahov zatiaľ nenastal posun, ktorý by viedol k meritórnemu rozhodnutiu o podanej žalobe.“. Dopytom na okresnom súde ústavný súd zistil, že vo veci sťažovateľov nebolo od augusta 2022 nariadené pojednávanie.

15. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd nemohol považovať postup okresného súdu v napadnutom konaní po vydaní skoršieho nálezu za súladný so základným právom sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov alebo právom na prejednanie veci v primeranej lehote, preto vyslovil, že doterajším postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 13 tohto odôvodnenia) došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

16. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

17. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v napadnutom súdnom konaní zistil porušenie označeného základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny, ako aj

práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

IV.1. Primerané finančné zadost'učinenie:

18. Okrem vyslovenia porušenia svojich práv sa sťažovatelia domáhali od okresného súdu aj priznania finančného zadost'učinenia vo výške 3 500 eur pre každého (v doplnení ústavnej sťažnosti vo výške 3 700 eur).

19. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (I. ÚS 15/02, III. ÚS 10/02, III. ÚS 17/02, I. ÚS 257/08, III. ÚS 45/2012, IV. ÚS 132/2012, I. ÚS 70/2012). Vo veci sťažovateľov podľa názoru ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadost'učinenia prichádza do úvahy, pričom ústavný súd pri jeho určení vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu.

20. Vzhľadom na konštatovanú nečinnosť, resp. neefektívnu činnosť okresného súdu v napadnutom konaní doplnil ústavný súd ochranu aj o finančné zadost'učinenie, limitujúc jej výšku na 1 000 eur pre každého zo sťažovateľov (bod 3 výroku tohto nálezu; návrhu na priznanie vyššej sumy nevyhovelo výrokom 5 nálezu).

V.

Trovy konania

21. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia.

22. V zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina výpočtového základu vo veciach zastupovania pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je možné oceniť peniazmi. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceníteľná peniazmi.

23. Úhradu trov konania priznal ústavný súd sťažovateľom v rozsahu za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) vykonané v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky.

24. Podľa § 13 ods. 2 vyhlášky základná sadzba tarifnej odmeny sa zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb.

25. Tarifná odmena za jeden úkon právnej služby v roku 2022 predstavuje sumu 193,83 eur a režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) sumu 11,63 eur. Náhradu za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2022 pri zastupovaní dvoch osôb zvýšenú o 20 % daň z pridanej hodnoty vyčíslila právna zástupkyňa sťažovateľov v sume 493,10 eur. Ústavný súd jej preto priznal takto ňou uplatnenú náhradu trov konania (bod 4 výroku tohto nálezu).

26. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

27. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. júna 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu